

RAMON MARGALEF, EL “BIÒLEG DE LA BIOSFERA”

View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk

brought to you by CORE

provided by Revistes Catalanes amb Accés Obert

«Som un país deixat que no respectem la natura»

Entrevista a Ramon Margalef¹

.....
¹ Aquesta entrevista es va fer el febrer de l'any 1991 i es va publicar a «Quaderns de Tecnologia» (número 3, Abril 1991). Malgrat el temps transcorregut, creiem que té un gran interès per il·luminar alguns aspectes del pensament de Ramon Margalef.

Entrevista realitzada per Lluís Reales

Diuen que Ramon Margalef i López és un home profundament savi. Però, més que un erudit, Margalef és una veu lúcida, irònica i juganera, filla de la clarividència, la gran òrfena del nostre temps. L'ecòleg Ramon Margalef va néixer a Barcelona l'any 1919. Amb 71 anys, continuava treballant com a professor emèrit a la Facultat de Biologia, on era catedràtic d'ecologia. Els seus treballs comprenen àmbits científics com ara l'oceanografia, la limnologia i, a més a més, és impulsor a escala mundial de l'ecologia teòrica. Autor de nombrosos llibres, Margalef ha rebut, entre altres distincions, la Creu de Sant Jordi, el premi Narcís Monturiol, el Ramón y Cajal i el guardó atorgat per la Fundació Catalana per a la Recerca. Per a aquesta entrevista ens va rebre al seu despatx «més ben dit al seu niu» de l'enrojolada Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

LL.R.: Vostè fou el primer ecòleg, en un sentit científic, del nostre país. Quan neix l'ecologia i com va topar vostè amb aquesta ciència?

RM.: Ja en els temps de Humboldt existia un cert pensament sobre la natura, però no és fins que s'imposa una interpretació evolutiva de la vida, que l'home comença a estudiar la natura amb consistència científica. Pot dir-se que a partir de Darwin té lloc l'eclosió de l'ecologia. Pel que fa al meu interès per aquesta ciència, fou fruit de les circumstàncies de totes les coses. Tot evoluciona i es va dividint. Jo sóc ecòleg, però abans que jo molts altres, fins i tot al nostre país, ja havien treballat dins el camp de l'ecologia.

LL.R.: A què és deguda la confusió entre ecologia i ecologisme? ¿Vostè és ecologista o simplement ecòleg?

RM.: Aquest embolic entre ecologia i ecologisme és freqüent arreu del món. Moltes vegades els moviments ecologistes volen abraçar-ho tot i tenen una visió catastrofista: podem triar entre la mort per la bomba atòmica, el forat d'ozó, el creixement de les aigües o moltes altres coses. Més que cercar culpables, el que cal és buscar fórmules per resoldre els problemes del nostre país que, certament, són nombrosos. Posem per cas la polèmica sobre els abocadors. La posició de tothom ha demostrat un pensament molt esquifit i poc lúcida. La realitat és que Catalunya necessita abocadors amb urgència.

LL.R.: I sobre el seu ecologisme?

RM.: Jo em sento ecologista a la meua manera. De fet, he donat molts sermons ecologistes als meus alumnes.

LL.R.: Els seus «sermons» expliquen per què ens hem deslligat tant de la natura i per què en tenim un concepte tan utilitarista?

RM.: L'home s'ha convertit en un ésser molt perillós. El pagès vivia aïllat i depenia de la natura per sobreviure i, per tant, havia de respectar i conèixer la naturalesa i passar-ho als seus fills. A l'home d'avui no li cal saber gaires coses del seu entorn per viure.

LL.R.: Però bé que la salut de l'entorn condiciona la qualitat de vida. Quina és la «temperatura ambiental» de Catalunya? Bullim gaire?

RM.: El problema és que mai no ha estat clar el model de país que volem: si Barcelona ha de ser una mena de Caracas o Ciutat de Mèxic amb densitats de població altíssimes, o ben al contrari, si preferim un model similar a Àustria o Suïssa, que significaria potenciar les valls del Pirineu. Jo sempre he defensat que les noves universitats s'haurien d'obrir a Solsona o a la Seu d'Urgell, atès que la creixent mecanització del camp no fa possible que gaire gent hi visqui. Per tant, cal impulsar activitats del sector terciari a les comarques, per equilibrar la densi-

tat de població en el territori. Però crec que algunes coses ja són inevitables i la massificació de Barcelona sembla imparable. I, a més a més, la visió estreta dels polítics no deixa gaire marge a l'esperança. Pensem en la Vila Olímpica. Teníem l'oportunitat de convertir-la en una zona verda, tan necessària a la ciutat, però s'hi construeixen blocs de pisos. Ha triomfat la mateixa filosofia de sempre.

LL.R.: Saltem de Catalunya a la resta del món. Un cop enderrocet el mur entre l'est i l'oest, la gran barrera està entre el nord i el sud. Quin és per vostè el problema més greu del món?

RM.: Les diferències en el consum d'energia són la base de la desigualtat en el món. El creixement zero, contràriament al que molta gent creu, no es refereix només a l'evolució de la població, sinó que es calcula a partir de la taxa de creixement de la població més la taxa de creixement de l'ús d'energia per individu. Aquesta desigualtat és la causa última de la fam que pateixen molts pobles del món. L'arrel del problema és que el monopoli de les energies resta en mans de pocs estats i grups econòmics.

LL.R.: Creu que tenen futur les energies renovables, com ara la solar o l'eòlica?

RM.: Tenen un futur molt negre per una raó molt senzilla: hi ha un principi de la termodinàmica que diu que la validesa de la màquina

té relació amb la concentració d'energia que necessita, és a dir, amb la seva qualitat. Des d'aquesta perspectiva, l'energia nuclear i l'energia elèctrica són molt bones i rendibles. Així mateix, avui per avui el petroli és molt barat. En canvi, les energies renovables necessiten màquines molt grosses.

LL.R.: Però potser en lloc de grans centrals, podria apostar-se, per exemple, per les minicentrals hidràuliques.

R.M.: Donarien un rendiment molt baix. No hi ha volta de full: la nuclear i el petroli són un tipus d'energia compacta i barata.

LL.R.: Vostè ha estudiat la Mediterrània i la coneix a fons, tot i que mai no ha estat gaire amic de posar-se l'escafandre i veure sobre el terreny els fons marins. Creu, com diuen algunes veus, que la Mediterrània està en perill de mort?

R.M.: Certament mai no m'he posat l'escafandre, no em fa gràcia. La realitat és que la mar Mediterrània té moltes defenses, no pas pel mèrit de la gent que vivim a la zona, sinó pel tipus de circulació de les aigües que té. Contràriament, la situació del mar Bàltic és molt pitjor. El problema de la Mediterrània són les grans migracions que reben les zones costaneres. La gent viu de manera massificada a la ciutat, però a la segona residència demana els mateixos serveis que a la gran urbs. Aquesta situació és insostenible i afecta molt la nostra mar.

LL.R.: Creu que el nostre model de creixement ha arribat a un punt on crea més problemes dels que resol?

R.M.: Crec que s'ha de plantejar seriosament una reconversió de les nostres necessitats i com cobrir-les. No és un bon camí orientar el creixement a tenir dos cotxes en lloc d'un. Hem de mantenir un bon nivell de vida, però fonamentat en el sentit comú, si no caiem en la disbauxa i, a més a més, ho carreguem sobre altres parts del món.

LL.R.: Quin és el paper de les indústries? Creu que les lleis per respectar l'entorn tenen sentit?

R.M.: La productivitat de l'home ha augmentat molt, però en moltes ocasions en detriment de la qualitat de vida d'altres homes. Per tant, és just que creixin les obligacions per no malmetre tant l'entorn. La veritat és que hi ha indústries a les quals no agrada estar als polígons industrials perquè hi ha massa control. D'altra banda, avui dia els costos de les empreses, si pugem no és pas per augmentar la productivitat, sinó per fer anuncis o per pagar la gent que remena papers. En qualsevol cas, el nostre país és deixat i, per un problema cultural, no respectem la natura. Aquesta falta de respecte per l'entorn és un dels trets més desagradables de la nostra gent i de la cultura mediterrània.

La productivitat de l'home ha augmentat molt, però en moltes ocasions en detriment de la qualitat de vida d'altres homes

LL.R.: Com valora la presència creixent d'empreses estrangeres a Catalunya?

R.M.: No veig gens bé que se cedeixi, mica en mica, la propietat d'un país a gent de fora, que representen indústries estrangeres. No és un fet negatiu en si mateix, sinó més aviat darwinia: el més fort s'imposa. En el cas de Catalunya, aquest fet s'agreuja perquè som una cultura molt petita. Potser algun dia sentirem a dir que tot està bé, mentre puguem parlar en català.

LL.R.: Si donem una ullada a la situació del món, no té gaire sentit una posició endogàmica i defensiva de les cultures.

R.M.: Certament, els grans passos culturals avui tenen una dimensió mundial. Aquest fet conviu amb una mena de situació utòpica, amb la valoració de les petites cultures, que és fruit de les opinions de classes altes viatgeres i amb pretensions il·lustrades, però la realitat és que la gent més modesta vol unir-se a les cultures grosses per gaudir de tots els seus beneficis. Aquest element és característic de les diferències nord-sud.

LL.R.: Des de la seva posició d'ecòleg, quin discurs ètic faria arribar als enginyers, als economistes, en definitiva, a les persones que dissenyen la societat?

R.M.: No m'agrada donar consells d'ètica perquè entrem en el perillós terreny de la ideologia. Prefereixo una altra via d'accés, que és la percepció per part de la societat del límit màxim de creixement. Certament és una percepció que varia molt i allò ideal seria arribar a unificar-la per a tot el món, a través d'un ús equilibrat dels recursos.

LL.R.: Per acabar, professor Margalef, els humans ens estem comportant com una espècie en vies d'extinció?

R.M.: L'home ha esdevingut una espècie molt poderosa, que crea situacions per a les quals no està preparada. Certament, no hi ha cap espècie que sobrevisqui eternament.

LL.R.: Quin termini li dóna vostè a l'espècie humana?

R.M.: No ho sé. Personalment no em preocupa, ni tampoc als meus fills o als fills dels meus fills. Ens preocupem molt per les generacions futures però hauríem de fer-ho més per les presents.

.....
***L'home ha esdevingut una espècie
molt poderosa, que crea situacions
per a les quals no està preparada***
.....